

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
(Kun avgitt digitalt på www.regjeringen.no)

Deres referanse: 19/4402-23
Vår referanse: 2020/405
Dato: 29/05/2020

Høringsuttalelse – rapportutkast til Norges femte rapportering på Europarådets rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter og åttende rapport på minoritetsspråkpakten

Det vises til departementets høringsbrev av 8. mai d.å, hvor utkast til periodiske rapporter om gjennomføring av de to ovennevnte konvensjoner sendes på høring. Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) ønsker denne muligheten til å gi innspill tidlig i prosessen velkommen.

Etter ønske fra Sametinget vil Norge for første gang også rapportere om samiske forhold under rammekonvensjonen. NIM vil i dette innspillet ikke kommentere omtalen av samenes situasjon, fordi de ikke er omfattet av anbefalingene om oppfølging etter forrige rapportering. NIMs kommentarer gjelder først og fremst omtalen av hvordan anbefalingene fra Europarådet er fulgt opp, herunder områder som vi mener kunne gis en grundigere behandling i rapportene. Enkelte kommentarer gjelder også andre tiltak for å gjennomføre rammekonvensjonen og språkpakten.

Til orientering vises det også til NIMs supplerende rapporter til hhv. høringen av Norges 23./24. periodiske rapport til [FNs rasediskrimineringskomité](#) (CERD), og til den sjette høringen av Norge i [FNs komite for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter](#) (ØSK-komiteen). I de overnevnte rapportene er det flere anbefalinger og kommentarer om nasjonale minoriteter og samiske rettigheter.

1. Rammekonvensjonen

På side 8 i utkastet vises det til anbefalingen fra Ministerkomiteen om umiddelbart å ta tilstrekkelig tak i problemene som ble identifisert i tater-/romaniutvalgets rapport, ved å gjennomføre effektive tiltak for å gjenoppbygge tillit, blant annet ved å øke bevisstheten om anerkjennelse av det offentliges ansvar, utvide kunnskapen om denne minoriteten og oppmuntre til dialog i samfunnet, både med myndighetene og samfunnet som helhet. Denne anbefalingen er listet opp under Ministerkomiteens anbefalinger som krever umiddelbare tiltak. Utover etableringen av en referansegruppe samt nettside for

oppfølgingen av NOU 2015:7, vil NIM anbefale at man i rapporten redegjør nærmere for hva som er gjort for å opprette slik tillit.

I den samme anbefalingen fra Ministerkomiteen bes regjeringen om umiddelbart å «sørge for at det – når det er mulig – benyttes alternative tiltak til plassering av barn utenfor hjemmet, og at plassering utenfor hjemmet er siste utvei; intensivere innsatsen for å bevare familiebåndene og den kulturelle identiteten til barn som plasseres i fosterfamilier, blant annet gjennom rekruttering av fosterfamilier som tilhører samme minoritet, samt fremme en bred forståelse av romsk kultur i barnevernstjenestene.» I tillegg til den informasjonen som gis om barnevernsloven, vil NIM anbefale at man i rapporten gir nærmere informasjon om hva alternative tiltak til plassering av barn utenfor hjemmet innebærer, og i hvilken grad denne type tiltak har blitt iverksatt.

I den grad det finnes kunnskap om hvor mange barn som er plassert i fosterfamilier med samme minoritetsbakgrunn som dem selv, samt utviklingen på dette feltet, vil dette være informasjon som bør vurderes å inkluderes i rapporten, i dialog med de berørte. En slik oversikt vil også være i samsvar med anbefaling pkt. 32 fra rådgivende komite vedrørende disaggregerte, anonyme data.

På side 10 i rapportutkastet omtales anbefalingen om å «styrke og finansiere klagemekanismen som følger av reformen av Likestillings- og diskrimineringsombudet i tilstrekkelig grad ved å øke bevisstheten til personer som tilhører nasjonale minoriteter om denne muligheten, gjennom å gi informasjon på andre språk enn norsk». Her er kun Likestillings- og diskrimineringsombudet omtalt. Det samme er tilfellet under anbefalingen i pkt. 22, som også blant annet omhandler reformen av ombudet. Rapporten kan med fordel inneholde en nærmere beskrivelse av utfallet av reformen, for å tydeliggjøre at Diskrimineringsnemnda er ny klagemekanisme etter reformen. Diskrimineringsnemnda har informasjon på nordsamisk på sine nettsider.

Under omtalen av konvensjonens artikkel 4 i rapportutkastet, nevnes Regjeringens Handlingsplanen mot antisemittisme. Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering av 2019 nevnes under behandlingen av artikkel 6. Man bør vurdere å gi mer informasjon om hvordan disse handlingsplanene følges opp, herunder om konkrete tiltak som er fulgt opp.

Under omtalen av konvensjonens artikkel 4, pkt. 28 i rapportutkastet, vises det til at rådgivende komité oppfordrer «sentrale og lokale myndigheter til å sikre at kunnskap om nasjonale minoriteter og kompetanse til å håndtere kulturelt mangfold forbedres i offentlig sektor, for eksempel gjennom opplæring. I denne prosessen må det sikres effektiv deltakelse fra personer som tilhører nasjonale minoriteter.» Det synes som om det er mangel på kjennskap til Rammekonvensjonen og Minoritetspråkpakten i deler av kommune-Norge, og at lokale myndigheter ofte i liten grad er oppmerksomme på sine menneskerettslige plikter overfor nasjonale minoriteter. Nasjonale minoritetsgrupper har også flere ganger, blant annet under Kontaktforum og i møte med NIM, trukket frem

nettopp dette, og uttrykt at de føler seg usynliggjort i samfunnet. Nødvendigheten av å styrke lokale myndigheters kjennskap til og kunnskap om nasjonale minoriteter og de overnevnte konvensjonene har også blitt påpekt i NIMs Rådgivende utvalg. Rapporten bør gi nærmere informasjon om hvordan anbefalingen om å sikre kunnskap om nasjonale minoriteter og kompetanse til å håndtere kulturelt mangfold i offentlig sektor, med effektiv deltakelse fra personer som tilhører nasjonale minoriteter, blir fulgt opp.

Under omtalen av artikkel 5, pkt. 32 vises det til oppfordringen fra Rådgivende komité om å identifisere alternative metoder for å samle inn disaggregerte, anonyme data om situasjonen til personer som tilhører nasjonale minoriteter, for å muliggjøre vedtak og gjennomføring av effektiv politikk for beskyttelse av nasjonale minoriteter. Rapportutkastet nevner hvilke opplysninger som kan registreres, men det opplyses ikke om man har vurdert å identifisere alternative metoder for å samle inn slike data. Under behandlingen av artikkel 6 omtales også Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer (2016-2020). Det vises bl.a. til at politiet har utviklet en egen veileder om hvordan straffeloven kommer til anvendelse og om hvordan denne type saker skal registreres i politiets arbeidsregistre. Rapportutkastet påpeker at gode registreringsrutiner bidrar til bedre kvalitet på de etterfølgende etterforskningskrittene, samt at nøyaktig registrering gir lavere mørketall, bedre datafangst og bidrar til intern kvalitetssikring av statistikken for hatkriminalitet. NIM vil anbefale at man i denne forbindelse opplyser om antall anmeldelser, etterforskninger og domfellelser for hatefulle ytringer. Dette er informasjon som den rådgivende komité har etterlyst i forbindelse med behandling av rapporter fra andre statsparter.

Under behandlingen av artikkel 12 vises det til at den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å vise fleksibilitet og benytte beste praksis, som blant annet fjernundervisning, slik at barn som tilhører minoritetene taterne/romanifolket og rom fortsatt kan få tilgang til kvalitetsopplæring mens de reiser. Rapporten bør gi nærmere informasjon om hvordan denne anbefalingen er fulgt opp.

Under omtalen av konvensjonens artikkel 12, pkt. 81 i rapportutkastet, oppfordrer rådgivende komité myndighetene til å «målrette innsatsen for å sikre at de eksisterende læreplanene blir riktig implementert, og at det blir gitt opplæring til lærere for å øke kunnskap og undervisningen om nasjonale minoriteter og kulturelt mangfold, samt gi lærere kompetanse til å fremme inkludering og dialog i klasserommet». I rapporten redegjøres det for ny rammeplan for barnehager samt ulike læreplaner som er rettet mot å styrke kunnskapen om nasjonale minoriteter og urfolk både for barn i barnehager og elever i grunnskolen. Med unntak av informasjonsheftet «Våre nasjonale minoriteter» utgitt av Utdanningsdirektoratet i 2014, nevnes det ikke hvilke tiltak som er igangsatt for å styrke kunnskapen og å gi opplæring til førskolelærere, grunnskolelærere eller lærerstudenter om nasjonale minoriteter. Rapporten bør gi nærmere informasjon om

hvordan denne anbefalingen er fulgt opp og i hvilken grad kunnskap om nasjonale minoriteter inngår som en del av lærerutdanningen.

Under omtalen av artikkel 15 nevnes NOU 2016: 18 Hjertespråket. Her bør det kort redegjøres for hva utredningen omhandler. Videre vises det til anbefalingen om å styrke innsatsen for å lette adgangen til personer som tilhører minoritetene taterne/romanifolket og rom til sysselsetting og lærlingordninger, samt å redusere ulikheter som spesielt rom opplever i tilgangen til bolig, blant annet ved å utføre forskning for å vurdere situasjonen. Hvordan denne anbefalingen er fulgt opp, bør kunne utdypes, for eksempel med statistikk over sysselsetting blant tater/romani og informasjon om hva som er gjort for å bedre Roms situasjon på boligmarkedet. Her kan man eventuelt vurdere å omtale rapporten som Institutt for samfunnsforskning utgav i mars 2020 med tittel «Etnisk og religiøst mangfold i arbeidslivet» som også inkluderer nasjonale minoriteter.¹

2. Minoritetsspråkpakten

Minoritetsspråkpakten er utformet på en måte som gjør det mulig for statene å velge de plikter og tiltak som best passer forholdene i den respektive stat. Denne fleksibiliteten var ment å ta hensyn til de store forskjellene i regions- eller minoritetsspråkernes faktiske situasjon. Språkene kvensk, romani og romanes samt lulesamisk, sørsamisk og nordsamisk er vernet etter paktens generelle vern i del to (artikkel 7), mens nordsamisk i tillegg er gitt ytterligere vern etter paktens del tre. Forpliktelsene er, særlig når det gjelder det generelle vernet, såpass generelt utformet at det er vanskelig å gi kommentarer til de enkelte oppfølgingspunktene i utkastet til rapport.

Under behandlingen av artikkel 7.1.c for nordsamisk, heter det at det arbeides med oppfølging av NOU 2016:18 Hjertespråket, og under artikkel 7.1.d gis et eksempel på dette. Utredningen nevnes også andre steder i utkastet, herunder i omtalen av artikkel 9.1.d, 9.3 og 10.2. Man bør vurdere å gi informasjon om det er truffet flere konkrete oppfølgings tiltak.

I rapportutkastet vises det til anbefaling pkt. 1 fra Ministerkomiteen om umiddelbart å «Gjennomføre en strukturert politikk for kvensk/finsk, der man prioriterer tilbud om undervisning og en styrket tilstedeværelse i kringkastingsmediene», samt til anbefalingen fra Ekspertkomiteen om å «Vedta og gjennomføre nasjonale og regionale handlingsplaner for kvensk». Det redegjøres for Målrettet plan 2017-2021 – videre innsats for kvensk språk. Departementet bør vurdere å gi nærmere informasjon om hvorvidt planen skal evalueres og om den skal videreføres etter 2021.

Under avsnittet om «Anbefalinger om umiddelbare tiltak fra Ekspertkomiteen for kvensk», anbefales det i pkt. c bl.a. å bedre situasjonen for kvensk i grunnskoleutdanning og videregående utdanning. Som oppfølging av denne anbefalingen vises det til at det er

¹<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2647287>

fastsatt fornyet Læreplan i kvensk eller finsk som andrespråk for grunnskole og videregående opplæring, som vil gjelde fra 1. august 2020. Her bør man vurdere å informere nærmere om innholdet i læreplanen.

I rapportutkastet vises det til anbefaling pkt. 4 fra Ministerkomiteen om å «Utarbeide en strategi og treffe proaktive tiltak for å fremme romani og romanes, i samarbeid med språkbrukerne.» Her bør departementet vurdere å gi nærmere informasjon om når en slik strategi kan ventes å bli ferdigstilt, eventuelt også om man kan si noe om konkrete tiltak.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
Direktør

Johan Strömgren
Regionkontorleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.